

Kommunalekonomisk utjämning och utjämning av LSS-kostnader Utjämningsåret 2014

OE0115

I denna beskrivning redovisas först allmänna och legala uppgifter om undersökningen samt dess syfte och historik. Därefter redovisas undersökningens innehåll och tillförlitlighet samt hur den genomförs och hur man kan ta del av resultaten. Genom att klicka på en rubrik i innehållsförteckningen kommer man direkt till aktuellt avsnitt.

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	1
A Administrativa uppgifter	2
A.1 Ämnesområde	2
A.2 Statistikområde	2
A.3 SOS-klassificering	2
A.4 Statistikansvarig	2
A.5 Statistikproducent	2
A.6 Uppgiftsskyldighet	2
A.7 Sekretess och regler för behandling av personuppgifter	3
A.8 Gallringsföreskrifter	3
A.9 EU-reglering	3
A.10 Syfte och historik	3
A.11 Statistikanvändning	5
A.12 Uppläggning och genomförande	5
A.13 Internationell rapportering	5
A.14 Planerade förändringar i kommande undersökningar	5
B Kvalitetsdeklaration	6
B.0 Inledning	6
B.1 Innehåll	6
1.1 Statistiska målstorheter	6
1.2 Fullständighet	10
B.2 Tillförlitlighet	10
2.1 Tillförlitlighet totalt	10
2.2 Osäkerhetskällor	10
2.3 Redovisning av osäkerhetsmått	19
B.3 Aktualitet	19
3.1 Frekvens	19
3.2 Framställningstid	20
3.3 Punktlighet	20
B.4 Jämförbarhet och sammanvändbarhet	20
4.1 Jämförbarhet över tiden	20

4.2	Jämförbarhet mellan grupper	20
4.3	Sam användbarhet med annan statistik	20
B.5	<i>Tillgänglighet och förståelighet</i>	20
5.1	Spridningsformer	20
5.2	Presentation	21
5.3	Dokumentation	21
5.4	Tillgång till primärmaterial	21
5.5	Upplysningstjänster	22

A Administrativa uppgifter

A.1 Ämnesområde

Ämnesområde: Offentlig ekonomi

A.2 Statistikområde

Statistikområde: Finanser för den kommunala sektorn

A.3 SOS-klassificering

Tillhör (SOS): Nej

För undersökningar som ingår i Sveriges officiella statistik gäller särskilda regler när det gäller kvalitet och tillgänglighet, se Förordningen om den officiella statistiken (2001:100)

A.4 Statistikansvarig

<i>Myndighet/organisation:</i>	Statistiska centralbyrån
<i>Postadress:</i>	701 89 Örebro
<i>Besöksadress:</i>	Klostergatan 23
<i>Kontaktpersoner:</i>	Nina Grönborg 019-17 68 41, Ingela Johansson 019-17 61 69, offentlig.ekonomi@scb.se
<i>E-post:</i>	offentlig.ekonomi@scb.se

A.5 Statistikproducent

<i>Myndighet/organisation:</i>	Statistiska centralbyrån
<i>Postadress:</i>	701 89 Örebro
<i>Besöksadress:</i>	Klostergatan 23
<i>Kontaktpersoner:</i>	Nina Grönborg 019-17 68 41, Ingela Johansson 019-17 61 69, offentlig.ekonomi@scb.se
<i>E-post:</i>	offentlig.ekonomi@scb.se

A.6 Uppgiftsskyldighet

–

A.7 Sekretess och regler för behandling av personuppgifter

I myndigheternas särskilda verksamhet för framställning av statistik gäller sekretess enligt offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Vid automatiserad behandling av personuppgifter gäller reglerna i personuppgiftslagen (1998:204). På statistikområdet finns dessutom särskilda regler för personuppgiftsbehandling i lagen (2001:99) och förordningen (2001:100) om den officiella statistiken.

A.8 Gallringsföreskrifter

–

A.9 EU-reglering

EU-reglering saknas.

A.10 Syfte och historik

Kommunalekonomisk utjämning och dess närmaste föregångare

Statsbidrags- och utjämningssystem för den kommunala sektorn enligt nuvarande utformning infördes 1996. Även om systemen därefter genomgått större och mindre förändringar har syftet med utjämningen dock varit oförändrat, nämligen att åstadkomma likvärdiga ekonomiska förutsättningar för alla kommuner respektive alla landsting.

Det statsbidrags- och utjämningssystem som infördes 1996 hade tre huvudbeståndsdelar, nämligen en inkomstutjämning, en kostnadsutjämning och ett generellt statsbidrag fördelade på ett delsystem för landsting och ett för kommuner.

Även i det system för kommunalekonomisk utjämning som infördes år 2005 finns det ett delsystem för kommuner och ett för landsting. Översynen som föregick införandet resulterade dock i en ny inkomstutjämning, en reviderad kostnadsutjämning samt nya inslag i form av strukturbidrag, införandebidrag och regleringspost. – Införandebidrag enligt den utformning som gällde från 2005 betalades ut för sista gången under år 2010.

Den från 2005 nya inkomstutjämningen motsvarar inkomstutjämning och generellt statsbidrag i tidigare system. Det innebär i huvudsak att staten till större delen finansierar utjämningen. Kommuner och landsting garanterades genom ett inkomstutjämningsbidrag 115 respektive 110 procent av en uppräknad medelskattkraft. Kommuner och landsting som har en skattkraft över respektive nivå betalar en inkomstutjämningsavgift till staten. – Den garanterade nivån i inkomstutjämningen för landsting höjdes inför utjämningsåret 2012 från

110 procent till 115 procent, dvs. den nivå som sedan tidigare gäller för kommunerna. Nytt från och med utjämningsår 2014 är att inkomstutjämningsavgiften sänks för den del av skatteutjämningsunderlaget som ligger mellan 115-125 procent av riksmedelvärdet.

Kostnadsutjämnings syftar till att utjämna för strukturella behovs- och kostnadsskillnader. Kostnadsutjämnings för kommuner består av tio delmodeller, t.ex. för förskola, fritids och annan pedagogisk verksamhet, förskoleklass och grundskola, gymnasieskola, äldreomsorg. I kostnadsutjämnings för landsting görs beräkningar i första hand avseende hälso- och sjukvård.

Kommuner och landsting kan få strukturbidrag. Bidragen beräknades inför utjämningsår 2014 i kronor per invånare och ska utgå årligen och tills vidare. En särskild kompensation infördes från och med utjämningsår 2014 inom ramen för strukturbidraget. Bidraget kompenserar de kommuner och landsting som får lägre intäkter till följd förändringen i inkomstutjämnings. Kommuner och landsting som vid ett införande av det nya utjämningsystemet 2014 fick en bidragsminskning alternativt avgiftshöjning har rätt till ett årligt införandebidrag för den del av bidragsminskningen som överstiger 250 kronor per invånare. Införandebidragen trappas av stegvis med 250 kronor per invånare och år.

Nettot av inkomstutjämnings, kostnadsutjämnings och strukturbidrag samt införandebidrag jämförs med de för utjämningsåret anslagna medlen för kommuner respektive landsting. Om nettobeloppet överstiger anslaget ska en regleringsavgift erläggas. Om nettot uppgår till ett belopp som är mindre än anslaget utgår ett regleringsbidrag. Regleringsbidraget/-avgiften beräknas för kommuner och landsting på totalnivå och var för sig som enhetliga belopp i kronor per invånare.

Utjämnings av LSS-kostnader mellan kommuner

Riksdagen beslutade i november 2003 om införande av ett nationellt system för utjämnings av LSS-kostnader mellan kommuner. Det nya utjämningsystemet kom att gälla fr.o.m. utjämningsåret 2004.

Vid ingången av år 1994 trädde lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) och lagen (1993:389) om assistansersättning (LASS) i kraft. Det från år 2004 införda utjämningsystemet är ett nationellt och samtidigt inomkommunalt system för utjämnings av kostnader för verksamheter enligt dessa båda lagar. Systemet är skilt från det ordinarie kostnadsutjämningsystemet för kommuner.

Inför utjämningsåret 2009 gjordes det inom ramen för det befintliga utjämningsystemet vissa förändringar av teknisk natur. Syftet är som tidigare att ge alla kommuner likvärdiga ekonomiska förutsättningar att bedriva verksamhet enligt LSS.

Riksdagsbeslutet om vissa ändringar inför 2009 baserades på regeringens proposition *Förändringar i kostnadsutjämnings för LSS-verksamhet* (Prop.

2007/08:88). Regeringens förslag var i sin tur baserat på LSS-utjämningskommitténs betänkande, *Utjämnning av kommunernas LSS-kostnader – översyn och förslag* (SOU 2007:62).

Lagen om assistansersättning (LASS) är fr.o.m. år 2011 inordnad i Socialförsäkringsbalken (SFB; 51 kap.)

A.11 Statistikanvändning

Utfallet av SCB:s beräkningar används som underlag för *Skatteverkets* beslut om de bidrag och avgifter som kommunsektorn ska få från respektive betala till systemen för kommunalekonomisk utjämnning respektive utjämnning av LSS-kostnader mellan kommuner.

A.12 Uppläggning och genomförande

Beräkningar för ett visst utjämningsår görs minst två gånger under året före utjämningsåret, nämligen en gång i september ("preliminärt utfall") och en gång i december ("utfall"). Septemberberäkningen görs för att kommuner och landsting ska få ett underlag för sitt budgetarbete för det kommande året. Resultatet av decemberberäkningen utgör underlag för Skatteverkets preliminära beslut om bidrag och avgifter. Om en kommun eller ett landsting påtalar "brister och oriktiga uppgifter i underlaget för beslutet" kan beräkningarna utföras en tredje gång för samma utjämningsår ("reviderat utfall").

Efter genomförd översyn finns regelverket för LSS-utjämnningen i en lag om utjämnning av kostnader för stöd och service till vissa funktionshindrade (SFS 2008:342). Mer detaljerade föreskrifter redovisas i en särskild förordning.

A.13 Internationell rapportering

Någon internationell rapportering förekommer inte.

A.14 Planerade förändringar i kommande undersökningar

Förändringar i utjämningsystemen görs efter beslut av riksdagen (genom lagändring) eller regeringen (genom förordningsändring). I nuläget är inga förändringar i utjämningsystemen planerade.

I systemet för utjämnning av LSS-kostnader mellan kommuner gjordes det vissa ändringar till utjämningsåret 2009. Därefter har det inte gjorts några ytterligare ändringar.

B Kvalitetsdeklaration

B.0 Inledning

Kommunalekonomisk utjämning

Den kommunalekonomiska utjämningen syftar till att utjämna för sådana strukturella skillnader som påverkar de ekonomiska förutsättningarna för kommunerna och landstingen att bedriva sin verksamhet. För att minska effekterna för enskilda kommuner och landsting, vid införandet och förändringar i systemet för kommunalekonomisk utjämning, infördes särskilda bidrag i form av struktur- och införandebidrag.

Underlag till beräkningarna hämtas in från SCB och andra statistikansvariga myndigheter såsom Skatteverket, Skolverket och Arbetsförmedlingen. Vissa underlag hämtas även in från Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) samt Regeringskansliet/finansdepartementet. En del av de variabler som ingår i modellerna uppdateras inte årligen utan är fastslagna av olika utredningar och dessa finns presenterat i *Likvärdiga förutsättningar – Översyn av den kommunala utjämningen* (SOU 2011:39).

Beräkningarna som görs för kommuner och landsting var för sig består för utjämningsåret 2014 av följande delar:

- Inkomstutjämning
- Kostnadsutjämning
- Strukturbidrag
- Regleringsavgift/-bidrag
- Införandebidrag

Utjämning av LSS-kostnader mellan kommuner

Socialstyrelsen lämnar underlag för de årliga beräkningarna vad avser antalet beslutade och verkställda LSS-insatser med fördelning efter typ och kommun. Kommunvisa uppgifter om antalet beslut om personlig assistans enligt LASS/Socialförsäkringsbalken hämtas från Försäkringskassan. Vidare används uppgifter om kostnader för LSS och LASS från räkenskapssammandragen för kommuner (RS) dels på kommunnivå, dels på riksnivå. För mer information om RS, se www.scb.se/OE0107.

B.1 Innehåll

1.1 Statistiska målstorheter

Kommunalekonomisk utjämning

Resultatet av beräkningarna redovisas i kronor per invånare per den 30 juni året före utjämningsåret för de preliminära beräkningarna och i kronor per invånare per den 1 november året före utjämningsåret för de slutliga beräkningarna.

I kostnadsutjämningen kallas de olika modellernas resultat för standardkostna-

der. Summan av standardkostnaderna kallas strukturkostnad.

Utjämning av LSS-kostnader mellan kommuner

Beräkningarna resulterar för varje kommun i en teoretisk kostnad, en standardkostnad, för berörda verksamheter. Standardkostnaden anges i kronor per invånare. Bidraget/avgiften anges i kronor.

1.1.1 Objekt och population

Undersökningsobjekten är kommuner och landsting. Populationen består av samtliga kommuner och landsting enligt den indelning som gäller vid början av utjämningsåret.

1.1.2 Variabler

Kommunalekonomisk utjämning

För en detaljerad lista över variablerna, kontakta SCB.

Utjämning av LSS-kostnader mellan kommuner

Antalet LSS-insatser per kommun med fördelning efter typ av insats två år före utjämningsåret. Uppgifterna lämnas av Socialstyrelsen som är statistikansvarig myndighet för verksamhetsstatistik på området. Kommunvisa uppgifter om antalet beslut om personlig assistans enligt LASS/Socialförsäkringsbalken hämtas från Försäkringskassan. Vissa uppgifter om kommunernas kostnader för berörda verksamheter hämtas från kommunernas s.k. räkenskapsammandrag (RS), vilka årligen samlas in och sammanställs av SCB. För mer information om RS, se www.scb.se/OE0107.

1.1.3 Statistiska mått

De statistiska mått som redovisas är summa och vägda medelvärden.

1.1.4 Redovisningsgrupper

Kommuner respektive landsting enligt den indelning som gäller vid början av utjämningsåret.

1.1.5 Referenstider

Kommunalekonomisk utjämning

Utfallen i den kommunalekonomiska utjämningsberäkningen beräknas i kronor per invånare. Utfallet multipliceras med befolkningen den 1 november året före utjämningsåret enligt utjämningsårets indelning. I den preliminära beräkningen i september året före utjämningsåret multipliceras utfallen med folkmängden den 30 juni året före utjämningsåret.

Inkomstutjämning

Inkomstutjämnningen baseras på respektive kommuns och landstings skatteunderlag enligt taxeringen året före utjämningsåret, vilket innebär att det är inkomsterna två år före utjämningsåret som ligger till grund för beräkningarna. Vid den preliminära beräkningen i september används den prognos för taxeringsutfallet som Skatteverket publicerar samma månad. I inkomstutjämnningen används även befolkningsuppgifter avseende den 1 november året före utjämningsåret. I den preliminära beräkningen används dock befolkningsuppgifter per den 30 juni året före utjämningsåret. För att skatteunderlagen ska motsvara utjämningsårets nivå räknas skatteunderlaget upp med faktorer som beskriver den förväntade utvecklingen året före utjämningsåret och utjämningsåret. Uppräkningsfaktorerna fastställs av regeringen. De länsvisa skattesatser som används baseras på medelskattesatsen i riket (exklusive Gotland) år 2003 med justering för de skatteväxlingar som gjorts under åren 1991–2013.

Inkomstutjämnningen finansieras i huvudsak av staten. Kommuner och landsting garanteras genom ett inkomstutjämningsbidrag 115 procent av en uppräknad medelskatekraft. Kommuner och landsting som har en skatekraft över den s.k. garantinivån betalar en inkomstutjämningsavgift till staten. Nytt för utjämningsår 2014 är att inkomstutjämningsavgiften sänks för den del av skatteutjämningsunderlaget som ligger mellan 115-125 procent av riksmedelvärdet.

Kostnadsutjämnning

De flesta variabler som används i kostnadsutjämnningen hämtas från SCB:s befolkningsregister och avser i de flesta fall befolkningen den 31 december två år före utjämningsåret.

I delmodellen för befolkningsförändringar används kommunernas och landstingens befolkning den 1 november året före utjämningsåret samt folkmängden den 1 november två, tre, fyra, fem och sex år före utjämningsåret. I den preliminära beräkningen i september året före utjämningsåret används befolkningen den 30 juni året före utjämningsåret. I kostnadsutjämnningen för kommuner används även kommunernas folkmängd den 31 december 12 år före utjämningsåret samt antalet 7–18-åringar den 31 december sju år före utjämningsåret. I hälso- och sjukvårdsmodellen i kostnadsutjämnningen för landsting används även befolkningsuppgifter per den 31 december tre år före utjämningsåret.

Index för förskola bygger på kommungruppens genomsnittliga vistelsetider 2005, enligt 2005 års kommungruppsindelning. Index för fritidshem bygger på andelen inskrivna 6–12 åringar i fritidshem två år före utjämningsåret för respektive kommungrupp, enligt 2011 års kommungruppsindelning, i relation till genomsnittet för riket.

I delmodellen för förskoleklass och grundskola baseras tillägget/avdraget för små skolor och skolskjutsar (SSS) på förhållanden i 2009 års kostnadsnivå.

I delmodellen för gymnasieskola baseras tillägget för inackordering och/eller reskostnader på uppgifter som Tillväxtanalys tagit fram år 2009. Uppgifter om antalet elever per program och hemkommun baseras på uppgifter per den 15

oktober två år före utjämningsåret. Uppgifter om kostnad per elev och program baseras på data tre år före utjämningsåret.

I delmodellen för individ- och familjeomsorg används uppgifter om tätortsbefolkningen i kommunen och avser förhållandena år 2010. Uppgift om andel av befolkningen med ekonomiskt bistånd längre än sex månader, avser två år före utjämningsåret. Med antal personer boende i flerfamiljshus byggda åren 1965-1975 och antal arbetslösa utan ersättning, avses antalet två år före utjämningsåret. Uppgift om antal män med inkomst under 140 000 kronor avser tre år före utjämningsåret.

I delmodellen för äldreomsorg baseras tillägget/avdraget för hemtjänst i glesbygd på uppgifter som Tillväxtanalys tagit fram år 2009.

I delmodellen för befolkningsförändringar används utfallet från kommunalekonomisk utjämning året före utjämningsåret. I delmodellen används även skatteunderlaget för respektive kommun och landsting från taxeringen två år före utjämningsåret.

I delmodellen bebyggelsestruktur baseras komponenterna byggkostnader, uppvärmning och gator och vägar på kostnadsutjämningsens utfall i respektive delmodell i den kostnadsutjämning som gällde till och med bidragsåret 2004.

I delmodellen för kollektivtrafik baseras respektive kommuns andel av kommunkollektivets kostnad för kollektivtrafik på uppgifter från år 2009. För kommunerna i Södermanlands län och Jämtlands län fattar regeringen särskilda beslut om varje kommuns andel av de totala kostnaderna i länet. Uppgift om andel utpendlare samt tätortsfaktorer baseras på statistik som avser förhållandet år 2010.

I hälso- och sjukvårdsmodellens används inkomst- och sysselsättningsuppgifter för tre år före utjämningsåret. Uppgift om boende avser förhållandet den 1 januari två år före utjämningsåret.

Strukturbidrag

Kommuner och landsting kan få strukturbidrag. Bidragen beräknades inför utjämningsår 2014 i kronor per invånare och utgår årligen och tills vidare. Nivån på utgående bidrag, i kronor, bestäms m.a.o. av befolkningsutvecklingen i berörda kommuner och landsting.

Kommunernas strukturbidrag utgörs av:

- Tidigare bidrag för ”svagt befolkningsunderlag”
- Tidigare bidrag för ”näringslivs- och sysselsättningsfrämjande åtgärder” eller ”större bidragsminskning”
- Särskild kompensation – till de kommuner som får lägre intäkter till följd av de föreslagna förändringarna i inkomstutjämnningen

Landstingens strukturbidrag utgörs av:

- Tidigare bidrag för ”små landsting”
- Tidigare bidrag för ”Större bidragsminskning”
- Särskild kompensation – till landsting som får lägre intäkter till följd av de föreslagna förändringarna i inkomstutjämnningen

Utjämnning av LSS-kostnader mellan kommuner

Som underlag för beräkningarna avseende utjämningsåret 2013 används statistiken om beslutade och verkställda LSS-insatser per den 1 oktober 2011. Uppgifterna om antalet beslut om personlig assistans enligt LASS/Socialförsäkringsbalken avser samma tidpunkt. Underlag för uppgifter om genomsnittskostnader hämtas från räkenskapsammandraget för år 2011 (RS 2011). De för kommunerna beräknade standardkostnaderna räknas om till 2013 års nivå med hjälp av en prognostiserad förändring av nettoprisindex (NPI).

1.2. Fullständighet

–

B.2 Tillförlitlighet

2.1 Tillförlitlighet totalt

Tillförlitligheten i utjämningsberäkningarna är god.

2.2 Osäkerhetskällor

Kommunalekonomisk utjämnning

Osäkerheten ligger i att uppgifter hämtas från många olika källor.

Utjämnning av LSS-kostnader mellan kommuner

Osäkerhet föreligger såtillvida att brister i beräkningsunderlaget för enskilda kommuner kan förekomma beträffande statistiken över dels antalet LSS-insatser, dels redovisade kostnader för verksamheterna.

2.2.1 Urval

–

2.2.2 Ramtäckning

Kommunalekonomisk utjämnning

Registret över totalbefolkningen (RTB)

De flesta variablerna i utjämningsberäkningarna hämtas från SCB:s befolkningsregister (RTB) där alla folkbokförda individer grupperas till kommuner respektive landsting. Huvudregeln i befolkningsregistret är att man är folkbokförd på den fastighet där man regelmässigt tillbringar sin dygnsvila.

Information om RTB finns tillgänglig på SCB:s webbplats, www.scb.se,

Statistik efter ämne: *Befolkning*

Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik (RAMS)

Uppgifter från det registerbaserade sysselsättningsregistret (RAMS) används i kostnadsutjämnningen för både kommuner och landsting. Som framgår av namnet på registret framställs registret genom sambearbetningar av ett antal register varav RTB, kontrolluppgiftsregistret och inkomst- och taxeringsregistret (IoT) främst ligger till grund för de variabler som används i utjämningsystemet.

Information om RAMS finns tillgänglig på SCB:s webbplats, www.scb.se, Statistik efter ämne: *Arbetsmarknad*

Inkomst- och taxeringsregistret (IoT)

Uppgifter från inkomst- och taxeringsregistret (IoT) används i hälso- och sjukvårdsmodellen för landsting samt i individ- och familjeomsorgsmodellen i kostnadsutjämnning för kommuner. IoT bygger på administrativa register och är totalräknad vilket ger den en mycket hög precision i sina beloppsberäkningar.

Information om IoT finns tillgänglig på SCB:s webbplats, www.scb.se, Statistik efter ämne: *Hushållens ekonomi*

Fastighetsregistret

Uppgifter från fastighetsregistret används i hälso- och sjukvårdsmodellen i kostnadsutjämnningen för landsting. Uppgiften som används är vilken typ av fastighet som en person är folkbokförd på (exempelvis småhus eller hyreshus).

Information om fastighetsregistret finns tillgänglig på SCB:s webbplats, www.scb.se, Statistik efter ämne: *Boende, byggande och bebyggelse*

Taxeringsutfallet

Uppgifter om respektive kommuns och landstings skatteunderlag hämtas från det taxeringsutfall som Skatteverket sammanställer året före utjämningsåret. I beräkningarna av inkomstutjämnningen används två versioner av skatteunderlaget. Dels en prognos som Skatteverket publicerar i september året för utjämningsåret, dels en definitiv som publiceras i slutet av november året före utjämningsåret.

Information om taxeringsutfallet finns tillgänglig på Skatteverkets webbplats, www.skatteverket.se, Innehåll A-Ö: *Taxeringsutfallet*

Utjämnning av LSS-kostnader mellan kommuner

Statistiken över antalet LSS-insatser

De uppgifter om antalet LSS-insatser som används i systemet för utjämnning av LSS-kostnader mellan kommuner hämtas från Socialstyrelsens årliga statistik. Statistiken som baseras på uppgifter på individnivå samlas på Socialstyrelsens uppdrag in från landets alla kommuner.

Ytterligare information finns tillgänglig på Socialstyrelsens webbplats,

<http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2012/2012-3-34>

Räkenskapssammandrag för kommuner och landsting

Uppgifter om kommunernas kostnader för LSS och LASS hämtas från de räkenskapssammandrag för kommuner (RS) som SCB årligen samlar in från landets alla kommuner. Från RS hämtas uppgifter dels på riksnivå för beräkning av riksgenomsnittliga och totala kostnader, dels på kommunnivå som underlag för beräkning av kostnadsskillnader p.g.a. skillnader i behov av stöd och service.

Information om RS finns tillgänglig på SCB:s webbplats, www.scb.se/OE0107

2.2.3 *Mätning*

–

2.2.4 *Svarsbortfall*

–

2.2.5 *Bearbetning*

Kommunalekonomisk utjämning

Variablerna som används hämtas från de olika källorna och lagras i en databas. Diverse kontroller görs på en översiktlig nivå för att bedöma kvaliteten på uppgifterna. Därefter förs uppgifterna över till Excel där beräkningen av hur mycket varje kommun och landsting får i bidrag eller får betala i avgift. En parallellberäkning görs i kontrollsyfte med hjälp av programvaran SAS.

Utejämning av LSS-kostnader mellan kommuner

Beräkningarna genomförs i sin helhet i Excel.

2.2.6 *Modellantaganden*

Kommunalekonomisk utjämning

En mängd modellantaganden görs i beräkningarna. Dessa regleras i Lag (2004:773) om kommunalekonomisk utjämning och förordning (2004:881) om kommunalekonomisk utjämning.

Inkomstutjämning

För inkomstutjämnningen används en modell där man utgår från skatteunderlaget enligt taxeringen året före utjämningsåret avseende inkomsterna två år före utjämningsåret. Skatteunderlaget räknas sedan upp med av regeringen fastställda uppräkningsfaktorer till utjämningsårets beräknade nivå. Kommuner och landsting garanteras genom ett inkomstutjämningsbidrag 115 procent av en uppräknad medelskattkraft, dvs. det genomsnittliga uppräknade skatteunderlaget i riket, uttryckt i kronor per invånare. Nytt för utjämningsår 2014 är att inkomstutjämningsavgiften sänks för den del av skatteutjämningsunderlaget som ligger mellan 115-125 procent av riksmedelvärdet. Kommuner och landsting som har en skattkraft som överstiger respektive garanterad nivå får i stället betala en inkomstutjämningsavgift. – Skatteunderlaget för kommuner och landsting utgörs av den beskattningsbara förvärvsinkomsten för fysiska personer.

Underlaget för en kommuns eller ett landstings inkomstutjämningsbidrag eller -avgift utgörs av skillnaden mellan uppräknat skatteunderlag och ett för kommunen/landstinget beräknat skatteunderlag som motsvarar respektive garanterad nivå ("skatteutjämningsunderlag"). Bidraget/avgiften får man fram genom att multiplicera denna skillnad med gällande länsvisa skattesats för bidrag respektive avgift. Bidragen och avgifterna uttrycks i kronor per invånare.

Det huvudsakliga motivet för att använda länsvisa skattesatser och inte de egna skattesatserna är att kommuner och landsting inte ska kunna påverka storleken på sina bidrag och avgifter genom att höja eller sänka skatten. De länsvisa skattesatserna ändras endast i samband med skatteväxlingar. I län där stora skatteväxlingar har gjorts från landsting till kommun är de länsvisa skattesatserna högre för kommunerna och lägre för landstingen.

Den länsvisa skattesatsen vid beräkning av bidrag för kommuner fastställs utifrån 95 procent ("kompensationsgrad") av medelskattesatsen för kommunerna i landet med länsvisa korrigeringar för de skatteväxlingar som skett, och sker, mellan landsting och kommuner i länet. För landstingens bidrag görs motsvarande beräkning, men där gäller dock en lägre kompensationsgrad på 90 procent. I syfte att undvika vissa negativa margineffekter beräknas avgifterna med hjälp av länsvisa skattesatser beräknade på 85 resp. 60 procent av medelskattesatsen (med länsvisa korrigeringar för gjorda skatteväxlingar). – Vid beräkning av den riksgenomsnittliga skattesatsen för kommuner respektive landsting exkluderas Gotlands kommun.

I exemplet som följer redovisas en beräkning av de länsvisa skattesatserna för landstinget och kommunerna i Kalmar län för år 2014.

A.	Kommuner, riksgenomsnittlig skattesats 2003, %	20,64	
B.	Landsting, riksgenomsnittlig skattesats 2003, %	10,53	
C.	Genomsnittliga skatteväxlingar 1991–2003, hela riket, %	4,16	
D.	Skatteväxlingar 1991–2003, Kalmar län, %	5,06	
E.	Skatteväxlingar 2004–2013, Kalmar län, %	-0,15	
	<u>Länsvisa skattesatser för Kalmar län 2013, %, för</u>		
F.	Inkomstutjämningsbidrag, kommunerna	20,36	$A \times 0,95 + (D-C) + E$
G.	Inkomstutjämningsbidrag, landstinget	8,72	$B \times 0,90 - (D-C) - E$
H.	Inkomstutjämningsavgift, kommunerna	18,29	$A \times 0,85 + (D-C) + E$
I.	Inkomstutjämningsavgift, kommunerna	13,13	$A \times 0,60 + (D-C) + E$
J.	Inkomstutjämningsavgift, landstinget	8,20	$B \times 0,85 - (D-C) - E$
K.	Inkomstutjämningsavgift, landstinget	5,57	$B \times 0,60 - (D-C) - E$

Kostnadsutjämningsbidrag för kommuner

Kostnadsutjämningsbidraget för kommuner består av tio delmodeller. Dessa är

- Förskola, fritids och annan pedagogisk verksamhet
- Förskoleklass och grundskola
- Gymnasieskola
- Individ- och familjeomsorg
- Barn och ungdomar med utländsk bakgrund
- Äldreomsorg
- Befolkningsförändringar
- Bebyggelsestruktur
- Löner
- Kollektivtrafik

Nedan följer en kortfattad beskrivning av dessa.

Förskola, fritids och annan pedagogisk verksamhet

Standardkostnaden för förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet beräknas utifrån kommunens åldersstruktur för åldersgrupperna 1-5 år (förskola) respektive 6-12 år (fritidshem) relaterat till ett index för respektive grupp.

Indexet för förskolan avser att fånga upp de kostnadsskillnader som följer av olika vistelsetider i förskolan. Index för fritidshem avser att fånga upp skillnader i behov av fritidshem och pedagogiskomsorg för skolbarn.

Förskoleklass och grundskola

Standardkostnaden för grundskolan beräknas utifrån andelen barn i åldrarna 7–15 år, andelen 6-åringar, samt den andel av 7–15-åringarna som är födda utanför Sverige, Norge och Danmark eller där båda föräldrarna är födda utanför dessa länder. Därtill kommer tillägg/avdrag för små skolor och skolskjutsar (SSS), vilket beräknas utifrån elevernas geografiska spridning i kommunen. Slutligen tillkommer en beräknad genomsnittskostnad per elev baserad på antalet barn i förskoleklass (6-åringar) och grundskola (7–15 år).

Gymnasieskola

Standardkostnaden för gymnasieskolan beräknas utifrån andelen ungdomar 16–18 år, tillägg/avdrag för bebyggelsestruktur samt tillägg/avdrag baserat på elevernas programval de senaste två åren.

Individ- och familjeomsorg

Standardkostnaden för individ- och familjeomsorg bygger på en regressionsanalys där den genomsnittliga nettokostnaden för individ- och familjeomsorg 2007–2009 skattas med hjälp av följande variabler: andelen arbetslösa utan ersättning, andelen lågutbildade personer födda i Sverige i åldern 20–40 år, roten ur tätortsbefolkningen andelen av befolkningen boende i flerfamiljshus byggda 1965–1975 samt andelen av befolkningen som fått ekonomiskt bistånd under längre tid än sex månader.

Barn och ungdomar med utländsk bakgrund

Standardkostnaden är beräknad utifrån variabeln barn och ungdomar i åldern 0–19 år som är födda utom Norden eller EU¹ eller barn 0–19 år som är födda inom Norden eller EU och har minst en förälder som är född utom Norden eller EU.

I ett första steg har man tittat på de församlingar som har en högre andel barn och ungdomar med utländsk bakgrund jämfört med riksgenomsnittet. Ett kompensationsunderlag per kommun beräknas som andelen barn och ungdomar med utländsk bakgrund i dessa församlingar minus riksgenomsnittet. Församlingar som har en lägre andel barn och ungdomar med utländsk bakgrund än riksgenomsnittet får ingen kompensation.

Äldreomsorg

Standardkostnaden för äldreomsorg beräknas utifrån antalet gifta respektive ej gifta i åldersgrupperna 65–79, 80–89 samt 90 år och uppåt. Kommunens åldersersättning beräknas genom en summering av antalet invånare i respektive grupp multiplicerad med en fastställd normkostnad för gruppen. Vidare tillkommer tillägg/avdrag för hemtjänst i glesbygd, institutionsboende i

¹ Med EU avses de länder som var medlemmar i unionen år 2003.

glesbygd, språk samt ohälsa.

Befolkningsförändringar

Delmodellen är uppdelad i fyra delar:

- Den första delen ska kompensera kommuner vars befolkning minskat mer än två procent de senaste tio åren.
- Den andra delen ska kompensera kommuner som har haft en kraftig ökning eller minskning de senaste fem åren av antalet grund- och gymnasieskolelever.
- Den tredje delen ska kompensera kommuner som har haft en kraftig ökning de senaste fem åren av antalet förskolebarn.
- Den sista delen ska kompensera kommuner som under den senaste femårsperioden haft en genomsnittlig årlig befolkningsökning på mer än 1,2 procent.

Standardkostnadens del för befolkningsminskning beräknas utifrån kommunens befolkningsminskning den senaste tioårsperioden.

Standardkostnadens del för kraftig befolkningsminskning för 7–18-åringar beräknas utifrån förändringen den senaste femårsperioden. Den minskning som överstiger fastställt gränsvärde ligger till grund för standardkostnaden.

Standardkostnadens del för kraftig befolkningsökning för 7–18-åringar beräknas utifrån förändringen den senaste femårsperioden. Den ökning som överstiger fastställt gränsvärde ligger till grund för standardkostnaden.

För att kunna få del av kompensation för eftersläpning av skatteinkomster krävs att kommunens genomsnittliga befolkningstillväxt under en fyraårsperiod överstiger 1,2 procent. Om befolkningstillväxten mellan den 1 november två år före utjämningsåret och den 1 november året före utjämningsåret är högre än 1,2 procent erhåller kommunen en standardkostnad. Det antal personer av kommunens befolkningstillväxt som överstiger gränsvärdet 1,2 procent ligger till grund för beräkningen av standardkostnaden. Utfallet baseras på kommunens utfall i utjämningsystemet året före utjämningsåret jämfört med motsvarande utfall ökat med det antal personer som översteg gränsvärdet.

Bebyggelsestruktur

Standardkostnaden för bebyggelsestruktur beräknas utifrån fem fastställda parametrar, nämligen byggkostnader, administration, gator och vägar, uppvärmning samt räddningstjänst. Komponenterna byggkostnader, uppvärmning och gator och vägar bygger på kostnadsutjämnings utfall i respektive delmodell i den kostnadsutjämnings som gällde till och med bidragsåret 2004. I komponenten administration beräknas kommunernas merkostnad med variablerna invånardistans respektive folkmängd. Kommunernas merkostnad för räddningstjänst beräknas med variablerna invånardistans respektive lokalt befolkningsunderlag.

Löner

Standardkostnaden för löner beräknas utifrån ett löneindex som har beräknats med utgångspunkt i medellönen för kommunanställda i angränsande kommuner, köpeskillingen för småhus i kommunen och förvärvsarbetsgraden i kommunen. För kommuner med ett värde på löneindex som överstiger 100 beräknas ett tillägg motsvarande hälften av produkten av den del av löneindexet som överstiger 100 och en justerad lönekostnad. Samtliga kommuner får därefter ett invånarbaserat avdrag som beräknas så att summan av avdragen motsvarar summan av tilläggen.

En kommuns justerade lönekostnad beräknas på följande sätt. Kommunens standardkostnad för förskola, fritids och annan pedagogisk verksamhet, förskoleklass och grundskola, gymnasieskola, individ- och familjeomsorg (uppdelad på barn- och ungdomsvård och övrig individ- och familjeomsorg) samt äldreomsorg multipliceras med en beräknad lönekostnadsandel för respektive verksamhet, varefter produkterna summeras.

Kollektivtrafik

Standardkostnaden för kollektivtrafiken beräknas länsvis med hjälp av variablerna gleshet, arbetspendling och tätortsstruktur. Därefter fördelas 50 procent till kommunerna och 50 procent till landstingen. För Stockholms län gäller dock att 60 procent av den beräknade kollektivtrafikkostnaden tillfaller landstinget. Inom respektive län sker fördelningen mellan kommunerna antingen efter kommunernas andel av de totala kollektivtrafikkostnaderna i länet 2009² eller med lika stora belopp per invånare 31/12 2009.

En fördelning efter kostnader gäller för Kronobergs län, Blekinge län, Värmlands län, Västmanlands län, Dalarnas län, Västernorrlands län, Västerbottens län och Norrbottens län.

En fördelning med lika stora belopp per invånare gäller för Stockholms län, Uppsala län, Östergötlands län, Jönköpings län, Kalmar län, Skåne län, Hallands län, Västra Götalands län, Örebro län och Gävleborgs län.

För kommunerna i Södermanlands län och Jämtlands län fattar regeringen särskilda beslut om varje kommuns andel av de totala kostnaderna i länet.

Kostnadsutjämnning för landsting

Kostnadsutjämnningen för landsting består av fyra delmodeller, nämligen

- hälso- och sjukvård,
- löner,
- befolkningsförändringar samt
- kollektivtrafik.

Nedan följer en kortfattad beskrivning av dessa.

² Kommunerna i länen Södermanland och Jämtland har senare fått uppdaterade andelar efter ansökan till regeringen.

Hälso- och sjukvård

Standardkostnaden för hälso- och sjukvård beräknas utifrån kostnader för Hälso- och sjukvård inklusive HIV. Kostnaderna för Hälso- och sjukvård beräknas genom att varje invånare hänförs till en grupp utifrån kön, ålder, civilstånd, sysselsättningsstatus, inkomst och boendetyper. Antalet per grupp i respektive landsting multipliceras med en genomsnittskostnad. För HIV beräknas kostnaderna schablonmässigt.

Därutöver tillkommer tillägg eller avdrag för gles bebyggelsestruktur.

Summan av dessa faktorer utgör landstingets totala standardkostnad för hälso- och sjukvård.

Löner

Standardkostnaden för löner beräknas utifrån ett löneindex som är baserat på lönerna i länets näringsliv och läkarnas faktiska lönenivå i landstinget. För landsting med ett värde på löneindex som överstiger 100 beräknas ett tillägg motsvarande hälften av produkten av den del av löneindexet som överstiger 100 och en justerad lönekostnad. Samtliga landsting får därefter ett invånarbaserat avdrag som beräknas så att summan av avdragen motsvarar summan av tilläggen.

Ett landstings justerade lönekostnad beräknas genom att landstingets standardkostnad för hälso- och sjukvård multipliceras med en beräknad lönekostnadsandel för verksamheten.

Befolkningsförändringar

I delmodellen beräknas eventuella eftersläpningseffekter. För att kunna få del av kompensation för eftersläpningseffekter krävs att landstingets genomsnittliga befolkningstillväxt under en fyraårsperiod överstiger 1,2 procent. Om befolkningstillväxten mellan den 1 november två år före utjämningsåret och den 1 november året före utjämningsåret är högre än 1,2 procent erhåller landstinget en standardkostnad skild från noll. Det antal personer av landstingets befolkningstillväxt som överstiger gränsvärdet 1,2 procent ligger till grund för beräkningen av standardkostnaden. Utfallet baseras på landstingets utfall i kommunalekonomisk utjämning året före utjämningsåret jämfört med motsvarande utfall ökat med det antal personer som översteg gränsvärdet.

Kollektivtrafik

Standardkostnaden för kollektivtrafiken beräknas länsvis med hjälp av variablerna gleshet, arbetspendling och tätortsstruktur. Därefter fördelas 50 procent till kommunerna och 50 procent till landstingen förutom i Stockholms län, där landstinget får 60 procent av de beräknade kostnaderna.

Mer om modellantagandena och bakgrunden till dessa för både kommuner och landsting kan man läsa om i utredningen *Likvärdiga förutsättningar – Översyn av den kommunala utjämningen* (SOU 2011:39).

Utjämnning av LSS-kostnader mellan kommuner

Standardkostnad

Beräkningen av den grundläggande standardkostnaden baseras på antalet insatser av olika slag enligt LSS, antalet beslut om personlig assistans enligt LASS/Socialförsäkringsbalken, riksgenomsnittliga kostnader enligt räkenskaps-sammandraget (RS) för olika typer av insatser samt uppgifter om kommunernas ersättning till Försäkringskassan enligt LASS/Socialförsäkringsbalken. Standardkostnaden beräknas för varje kommun som antalet insatser multiplicerat med den riksgenomsnittliga kostnaden för respektive insats med summering över alla typer av insatser inklusive LASS-beslut och slutligen med tillägg av ersättningen till Försäkringskassan enligt LASS/Socialförsäkringsbalken.

Kostnadsskillnader p.g.a. skillnader i behov av stöd och service

Som mått på kostnadsskillnaderna används ett personalkostnadsindex (PK-IX). PK-IX mäter omsorgsbehovet hos de personer som har insatser enligt LSS. Beräkningen av indextalet baseras på uppgifter för enskilda kommuner ur det kommunala räkenskaps-sammandraget (RS). PK-IX motsvarar 70 procent av skillnaden mellan en kommuns egna redovisade personalkostnader och de personalkostnader som ingår i den grundläggande standardkostnaden enligt ovan. Motivet till att kompensation endast sker för 70 procent av skillnaden är att minska risken för att kompensation utgår för skillnader i effektivitet och politiska ambitioner. – De värden på PK-IX som ska användas i beräkningarna för utjämningsåret 2013 är baserade på 2011 års förhållanden.

Beräkning av bidrag/avgift

Standardkostnaden för en viss kommun, efter justering med personalkostnadsindex och uttryckt i kronor per invånare, jämförs med motsvarande riksgenomsnittliga standardkostnad. Kommuner som har en standardkostnad som överstiger riksmedelvärdet får ett utjämningsbidrag, övriga betalar en utjämningsavgift. Bidraget/avgiften i kronor erhålls genom att bidraget/avgiften i kronor per invånare multipliceras med kommunens folkmängd den 1 november året före utjämningsåret.

Övrigt

Utjämningsystemet skulle införas under en period av fem år och var därför försett med övergångs- eller införanderegler som gällde längst t.o.m. år 2008.

Den justering för kostnadsskillnader p.g.a. verksamheternas koncentration till vissa kommuner som för åren 2004–2008 gjordes med hjälp av ett s.k. koncentrationsindex (K-IX) görs inte längre.

2.3 Redovisning av osäkerhetsmått

–

B.3 Aktualitet

3.1 Frekvens

Beräkningar för ett visst utjämningsår görs minst två gånger under året före utjämningsåret, nämligen en gång i september ("preliminärt utfall") och en gång i december ("utfall"). Septemberberäkningen görs för att kommuner och landsting ska få ett underlag för sitt budgetarbete för det kommande året. Resultatet av decemberberäkningen utgör underlag för Skatteverkets preliminära beslut om bidrag och avgifter. Om en kommun eller ett landsting påtalar "brister och oriktiga uppgifter i underlaget för beslutet" kan beräkningarna utföras en tredje gång för samma utjämningsår ("reviderat utfall").

3.2 Framställningstid

Arbetet med beräkningarna bedrivs i perioder under året före utjämningsåret, med toppar i månaderna september och december.

3.3 Punktlighet

Tidpunkten för presentation av uppgifterna regleras av vad som anges i lagar respektive förordningar. Resultaten från de preliminära beräkningarna ska presenteras för kommunerna och landstingen senast den 1 oktober året före utjämningsåret. Resultaten från de slutliga beräkningarna ska vara Skatteverket tillhanda senast den 10 januari utjämningsåret.

B.4 Jämförbarhet och sammanvändbarhet

4.1 Jämförbarhet över tiden

Kommunalekonomisk utjämning

Eftersom revideringar i utjämningsystemet skett vid flera tillfällen samtidigt som det till år 2005 skett en större revidering kan jämförelser över tiden göras enbart i begränsad utsträckning.

Utjämning av LSS-kostnader mellan kommuner

Jämförbarheten kan betraktas som god.

4.2 Jämförbarhet mellan grupper

Kommunerna kan jämföra sig med varandra.

4.3 Sammanvändbarhet med annan statistik

–

B.5 Tillgänglighet och förståelighet

5.1 Spridningsformer

Utfallet från de senast tillgängliga beräkningarna publiceras på SCB:s webbplats, www.scb.se/OE0115.

Tabellsamlingar med utfall och bilagor levereras till alla kommuner och landsting. Tabeller från ”utfall”, och i förekommande fall ”reviderat utfall”, når kommuner och landsting i form av bilaga till Skatteverkets beslut.

5.2 Presentation

Kommunalekonomisk utjämning

Resultatet av beräkningarna presenteras i tabellsamlingar som publiceras på hemsidan samt skickas till kommuner och landsting med e-post.

- *Kommunalekonomisk utjämning för kommuner, utjämningsåret 2013,*
- *Kommunalekonomisk utjämning för kommuner, Underlag till beräkning av kostnadsutjämnningen utjämningsåret 2013 och*
- *Kommunalekonomisk utjämning för landsting 2013.*

I Statistikdatabasen finns utfallet för kommuner och landsting för utjämningsåren 1996–2013. Utfallet för senaste beräkningsomgång publiceras först efter det att Skatteverket fastställt det slutliga utfallet. I regel sker publicering i Statistikdatabasen i mars-april utjämningsåret. Statistikdatabasen finns åtkomlig på SCB:s webbplats, www.scb.se.

Information om beräkningsutfall m.m. finns även på den s.k. produktsidan för utjämnningen, www.scb.se/OE0115.

Utjämning av LSS-kostnader mellan kommuner

Resultatet av och en stor del av underlaget för beräkningarna presenteras i tabellsamlingen *Utjämning av LSS-kostnader mellan kommuner 2013*. Information om utfall m.m. för utjämningsåren fr.o.m. 2004 finns på den s.k. produktsidan för utjämnningen, www.scb.se/OE0115.

I Statistikdatabasen finns utfallet för kommuner för åren 2004–2013. Utfallet för senaste beräkningsomgång publiceras först efter det att Skatteverket fastställt det slutliga utfallet. I regel sker publicering i Statistikdatabasen i mars-april utjämningsåret. Statistikdatabasen finns åtkomlig på SCB:s webbplats, www.scb.se.

5.3 Dokumentation

Dokumentation finns publicerad på SCB:s webbplats, www.scb.se/OE0115.

5.4 Tillgång till primärmaterial

Kommunalekonomisk utjämning

Huvuddelen av de uppgifter som ingår i beräkningarna finns tillgängliga hos SCB och andra myndigheter såsom Skatteverket, Skolverket, Socialstyrelsen, Arbetsförmedlingen etc. En stor del av underlaget till beräkningarna för kommuner finns publicerade i tabellsamlingen *Kommunalekonomisk utjämning för kommuner, Underlag till beräkning av kostnadsutjämnningen utjämningsåret 2013*.

Utjämning av LSS-kostnader mellan kommuner

Underlaget för beräkningarna presenteras i tabellsamlingen *Utjämning av LSS-kostnader mellan kommuner 2013*. Uppgifter om underlag m.m. för utjämningsåren fr.o.m. 2004 finns på den s.k. produktsidan för utjämnningen, www.scb.se/OE0115. En fullständig redovisning av antalet LSS-insatser för alla kommuner kan dock inte göras av sekretesskäl.

5.5 Upplysningstjänster

Upplysningar lämnas av Nina Grönborg, 019-17 68 41 eller Ingela Johansson, 019-17 61 69. E-post: offentlig.ekonomi@scb.se